

Обставини справи

У цій справі заявник скаржився, зокрема, на те, що його звільнення з посади прокурора було незаконним і порушувало його право на повагу до приватного життя, передбачене статтею 8 Конвенції.

14 червня 2009 року між заявником, який на той час працював прокурором у Офісі Генерального прокурора, його колишньою дівчиною Г. Г. та певним Е. А. сталася сварка, в результаті якої всі троє отримали незначні тілесні ушкодження.

За фактом сварки було проведено розслідування, під час якого заявник та Г.Г. звинувачували один одного. По завершенню розслідування слідчий відмовив у порушенні кримінальної справи проти заявника через відсутність в його діях складу злочину, і ухвалив постанову про притягнення Г. Г. та Е. А. як обвинувачених за статтею побиття за нанесення тілесних ушкоджень один одному, а Г. Г. ще й за побиття заявника. Слідчий встановив, що твердження Г. Г. проти заявника не заслуговували на довіру, тоді як його твердження проти неї підтверджувалися показаннями свідків, журналами мобільних телефонних розмов між ними, а також змістом надісланих Г. Г. заявнику текстових повідомлень, у яких вона йому погрожувала.

Вироком суду першої інстанції від 24 грудня 2009 року Г. Г. та Е. А. були визнані винними за пред'явленими обвинуваченнями, і їм було присуджено сплату штрафу. Суди апеляційної та касаційної інстанції залишили це вирок без змін.

У серпні, вересні, жовтні 2009 року і в травні 2010 року Г. Г. написала низку статей у місцевій газеті про інцидент 14 червня 2009 року, в яких звинувачувала заявника в нападі на неї та погрозах.

Заявник подав цивільний позов про дифамацію проти газети, її головного редактора та Г. Г. як спеціального кореспондента газети. Суд першої інстанції, з рішенням якого погодилися суди апеляційної та касаційної інстанції, задовольнив позов частково, визнавши, що оскаржувана інформація була неправдивою та завдавала шкоди честі та гідності заявника. Суд зобов'язав газету опублікувати спростування, в якому головний редактор мав вибачився перед заявником.

Під час проведення згаданого вище розслідування Г. Г. також подала на заявника низку скарг до різних органів, у т. ч. до Офісу Генерального прокурора, де він працював.

24 травня 2010 року заявника було «звільнено з органів прокуратури» згідно з наказом, виданим того ж дня Генеральним прокурором, через те, що заявник вчинив дії, несумісні з посадою прокурора, принизив гідність професії та грубо порушив Кодекс етики працівників прокуратури (далі – Кодекс етики). Крім загального посилання на Кодекс етики, наказ містив посилання на положення Закону про прокуратуру та Закону про службу в органах прокуратури.

Заявник подав до суду позов до свого колишнього роботодавця про поновлення його на посаді прокурора. Заявник стверджував, що наказ від 24 травня

2010 року про його звільнення з прокуратури не мав законних підстав, оскільки звинувачення Г. Г. проти нього були неправдивими, що було неодноразово підтверджено згаданими вище судовими рішеннями.

21 листопада 2012 року Бакинський адміністративно-господарський суд № 1 відмовив у задоволенні позову. У своєму рішенні суд повторив аргументацію, наведену в наказі від 24 травня 2010 року, і визнав, що його звільнення було законним.

Заявник подав апеляцію, повторюючи свої попередні скарги та стверджуючи, що жодна з фактичних підстав, перелічених у наказі від 24 травня 2010 року, як то його перебування у стосунках з Г. Г. без наміру одружитися з нею або той факт, що вона публікувала про нього наклепницькі статті не може бути законною підставою для його звільнення. Він також стверджував, що суд першої інстанції не проаналізував законність посилання на фактичні підстави, зазначені в наказі про його звільнення, і не взяв до уваги судові рішення у попередніх справах. Заявник скаржився на те, що рішення суду першої інстанції порушило, серед іншого, його право на повагу до приватного життя.

Рішенням від 5 березня 2013 року апеляційний суд залишив без змін рішення суду першої інстанції, не розглядаючи жодних конкретних аргументів заявника. Заявник подав касаційну скаргу, повторюючи свої доводи. Остаточним рішенням від 6 червня 2013 року Верховний суд відхилив касаційну скаргу заявника та залишив без змін рішення суду апеляційної інстанції, повторивши ту ж аргументацію, що й суди нижчих інстанцій.

Оцінка Суду

Розглядаючи питання щодо прийнятності заяви за статтею 8 Конвенції, Суд зазначив, що хоча зі змісту цієї статті не випливає ні загальне право на працевлаштування чи продовження строкового контракту, ні право на доступ до державної служби чи право на вибір конкретної професії, поняття «приватне життя» в принципі не виключає діяльність професійного або ділового характеру.

Суд нагадав, що існують певні типові аспекти приватного життя, на які такі спори можуть вплинути внаслідок звільнення, пониження, відмови у доступі до професії або інших подібних несприятливих заходів. До цих аспектів належить: (i) «внутрішнє коло» заявника, (ii) можливість заявника встановлювати та розвивати відносини з іншими людьми, та (iii) соціальна і професійна репутація заявника. У таких спорах існують два напрямки, за якими, як правило, виникають питання, пов'язані з приватним життям: або через підстави вжиття оскаржуваного заходу (у такому випадку Суд застосовує підхід, заснований на підставах), або, у деяких справах, через наслідки для приватного життя (у такому випадку Суд застосовує підхід, заснований на наслідках) (див. *Denisov v. Ukraine* [ВП]).

У контексті цієї справи Суд зазначив, що причини звільнення заявника з прокуратури були тісно пов'язані з його стосунками та особистим конфліктом із його колишньою дівчиною Г. Г. і, отже, були чітко пов'язані з його особистим життям.

Крім того, звільнення було одним із найсуворіших дисциплінарних стягнень, можливих у професії заявника, що мало серйозні наслідки для його професійного життя, включно з перспективами подальшої кар'єри, а також для його професійної та особистої репутації. Дійсно, звільнення поставило під сумнів його моральні якості та очорнило його в очах суспільства через ситуацію в його приватному житті. Крім того, звільнення заявника означало не тільки втрату ним посади, але й те, що він був виключений зі своєї професії і більше не міг працювати в прокуратурі. Таким чином, Суд визнав, що стаття 8 Конвенції застосовна в цій справі насамперед через підхід, що ґрунтується на підставах, але також через наслідки, які звільнення мало для приватного життя заявника, і що мало місце втручання у його право на повагу до приватного життя.

Розглядаючи питання про те, чи було втручання здійснене згідно із законом, Суд зазначив, що заявника було піддано одному з найсуворіших заходів дисциплінарного стягнення, можливих у його професії, на підставі положень Закону про прокуратуру та Закону про службу в органах прокуратури, відповідно до яких працівник прокуратури міг бути «звільнений з органів прокуратури», якщо він порушив «службову дисципліну», вчинив «діяння, несумісні з посадою прокурора», або «неналежним чином виконував свої обов'язки». При цьому Суд звернув увагу на те, що у своїх рішеннях національні органи зробили посилання на нерелевантні статті цих законів.

Суд зазначив, що положення цих законів були сформульовані в дуже загальних і розпливчастих виразах, що дозволяло їх широке тлумачення національними органами влади. Тому Суд вирішив не вдаватися до детального аналізу того, чи був текст цих законодавчих положень передбачуваним, а зосередитися на тому, як національні органи влади, зокрема національні суди, витлумачили та застосували їх.

У цьому відношенні Суд зауважив, що згідно з наказом від 24 травня 2010 року, фактичні підстави звільнення заявника полягали в: (i) його нездатності вирішити свої «проблеми» зі своєю колишньою дівчиною G. G., які були результатом того факту, що заявник «перебував у близьких стосунках і жив з нею, не маючи наміру створити з нею сім'ю»; (ii) відкритті кримінального провадження за фактом інциденту 14 червня 2009 року; та (iii) нездатності заявника перешкодити G. G. подавати проти нього скарги до різних державних органів та публікувати статті із критикою щодо нього у зв'язку з цим інцидентом.

Суд звернув увагу на те, що в наказі від 24 травня 2010 року не зазначалося, яку саме норму Кодексу етики нібито порушив заявник. Роботодавець також не пояснив, що мається на увазі під «проблемами» між заявником та G. G., або як небажання заявника одружитися чи іншим чином оформити свої стосунки з нею могло вважатися неетичною поведінкою або «дією, несумісною з посадою прокурора».

До того ж у жодному національному провадженні не було встановлено, що заявник вчиняв будь-які дії, заборонені законом, наприклад, насильство в сім'ї.

Більше того, як слідчий, так і національні суди, які розглядали інцидент 14 червня 2009 року, дійшли висновку, що жертвою був саме заявник.

Суд також зазначив, що йому важко зрозуміти, як заявника можна було вважати відповідальним за статті, які були опубліковані Г. Г., і чому роботодавець заявника фактично вимагав від нього якось перешкодити Г. Г. подавати скарги до різних державних органів та публікувати статті з його критикою, і що його нездатність припинити таку її поведінку була використана як виправдання для його звільнення.

Крім того, національні суди, завданням яких було перевірити законність звільнення, не проаналізували та не взяли до уваги судові рішення на користь заявника, ухвалені під час кримінального провадження щодо інциденту 14 червня 2009 року та під час провадження у справі про наклеп, незважаючи на те, що заявник наполягав на цьому. Національні суди просто прийняли кваліфікацію роботодавця щодо фактичних підстав, висунутих проти заявника, як дій, несумісних з посадою прокурора, або як таких, що завдають шкоди гідності професії та грубо порушують Кодекс етики; вони згадали її у своїх рішеннях і надали їй значення, але не змогли пояснити її юридичну значимість.

Суд вважав, що національні органи влади застосували непрогнозоване та непередбачувано широке тлумачення положень законів про прокуратуру та про службу в органах прокуратури. Відповідно, спосіб тлумачення та застосування національного законодавства в цій справі не забезпечив заявнику захист від свавільного втручання. Крім того, той факт, що національні органи влади посилалися на Кодекс етики у загальній формі, не цитуючи конкретно жодного з його положень, становив ще один аспект непередбачуваного застосування національного законодавства в цій справі.

З огляду на вищевикладене Суд дійшов висновку, що не було встановлено жодних фактичних чи відповідних правових підстав, які б виправдовували звільнення заявника, а отже втручання у цій справі не було законним для цілей пункту 2 статті 8 Конвенції. З огляду на цей висновок, Суд не вбачив за доцільне перевіряти, чи переслідувало втручання законну мету і чи було воно необхідним у демократичному суспільстві.

Висновок

Порушення статті 8 Конвенції (право на повагу до приватного і сімейного життя).

Рішення в цій справі ухвалене Палатою 6 липня 2023 року й набуло статусу остаточного 6 жовтня 2023 року відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції.